

DE TWEEDE SLAAP

ROBERT HARRIS BIJ UITGEVERIJ CARGO

Vaderland

Enigma

Pompeii

Imperium

Geest

Lustrum

De angst-index

De officier

Dictator

Conclaaf

München 1938

Robert Harris

De tweede slaap

VERTAALD DOOR ROGIER VAN KAPPEL

2019

AMSTERDAM

Cargo is een imprint van Uitgeverij De Bezige Bij, Amsterdam

Copyright © 2019 Canal K Limited

Copyright Nederlandse vertaling © 2019 Rogier van Kappel

Oorspronkelijke titel *The Second Sleep*

Oorspronkelijke uitgever Hutchinson, Londen

Omslagontwerp Buro Blikgoed

Omslagbeeld Penguin Books

Foto auteur Claudio Sforza

Vormgeving binnenwerk Peter Verwey, Heemstede

Druk Bariet Ten Brink, Meppel

ISBN 978 94 031 7700 7

NUR 305

uitgeverijcargo.nl

Voor Sam

INHOUD

Dinsdag 9 april

- 1 De verborgen vallei 13
- 2 Fairfax maakt kennis met pastoor Thomas Lacy 19
- 3 Fairfax gaat vroeg naar bed en doet een verontrustende ontdekking 27

Woensdag 10 april

- 4 Een onverwacht voorval tijdens de begrafenis 39
- 5 Waarin Fairfax' plannen worden gedwarsboomd 54
- 6 Een hand uit het verleden 69

Donderdag 11 april

- 7 De Zwijnerijen 81
- 8 Waarin de registers hun geheim prijsgeven 93
- 9 Lady Durston 106
- 10 De collectie van kolonel Durston 123
- 11 Het avondmaal 134
- 12 De Duvelsstoel 150

Vrijdag 12 april

- 13 Waarin Fairfax teruggaat naar Axford 167
- 14 'De Ketterij van de Oude Wereld' 179
- 15 Kapitein Hancock leert het geheim kennen 191
- 16 We maken kennis met Dr. Shadwell 203
- 17 Terug naar de Duvelsstoel 220
- 18 Shadwell vertelt over de Apocalyps 237
- 19 Eerste en tweede slaap in Addicott Mill House 251

Zaterdag 13 april

- 20 De expeditie wordt voorbereid 267
- 21 Het geheim van de pastorie 279
- 22 Mr. Quyce geeft een verklaring 289
- 23 De opgraving begint 301
- 24 Kapitein Hancock leert de waarheid kennen 317

Zondag 14 april

- 25 Pater Fairfax en Lady Durston brengen de nacht door op de Duvelsstoel 331
- 26 De grafkamer 342
- 27 Waarin de queeste ten einde loopt 354

Aan het einde van de vroegmoderne tijd maakten de meeste Europeanen 's nachts doorgaans twee lange slaaperioden door (...). De eerste periode werd over het algemeen 'eerste slaap' genoemd (...). De daaropvolgende werd 'tweede slaap' of 'ochtendslaap' genoemd (...). Beide duurden ongeveer even lang, en na middernacht lagen de mensen een tijdje wakker voordat ze weer in slaap vielen.

A. Roger Ekirch, *At Day's Close: A History of Nighttime*

In de akkers en tuinen rondom de stad kon je geen twee voet diep graven zonder op de een of andere rijzige soldaat van het Imperium te stuiten, die daar vijftienhonderd jaar lang stil en onopvallend had liggen rusten. Over het algemeen lag hij op zijn zij, in een ovale holte in de kalksteen, als een kuiken in zijn schaal; met zijn knieën opgetrokken tegen zijn borstkas; soms met de restanten van zijn speer tegen zijn arm; een bronzen fibula of speld op zijn borstkas of voorhoofd; een urn bij zijn knieën, een kruik naast zijn keel, een fles bij zijn mond (...). Ze hadden zo lang geleden geleefd, hun tijd was zo anders dan het heden, alles waarop ze hoopten en alles wat hen dreef, was zo ver verwijderd van alles waar wij op hopen en wat ons drijft, dat zich tussen hen en de levenden een kloof leek uit te strekken die zelfs voor een geest te breed was om over te steken.

Thomas Hardy, *The Mayor of Casterbridge* (1886)

Dinsdag 9 april

I

DE VERBORGEN VALLEI

Laat op dinsdagmiddag 9 april van het Jaar Onzes Herrezen Heren 1468 was in dat oeroude gebied in het zuidwesten van Engeland dat al sinds de Saksische tijd bekendstaat als Wessex, een eenzame reiziger te zien die zich te paard een weg zocht over de woeste heide. Mocht er een zorgelijke blik in zijn ogen liggen, dan kunnen we hem nageven dat hij daar goede redenen toe had. Er was al meer dan een uur verstreken sinds hij voor het laatst een levende ziel had gezien. De zonsondergang zou niet lang meer op zich laten wachten en als hij na de avondklok buitenshuis werd aangetroffen, riskeerde hij een nacht in de cel.

In het marktplaatsje Axford had hij halt gehouden om de weg te vragen. Voor een herberg had een groepje ongere mannen zitten drinken onder een uithangbord met een geschilderde zwaan erop. Nadat ze onderling wat hadden zitten ginnegappen over zijn rare accent en de spot met hem hadden gedreven omdat hij zo deftig praatte, hadden ze hem verzekerd dat hij om zijn bestemming te bereiken alleen maar rechtdoor hoefde te rijden, de ondergaande zon tegemoet. Maar nu begon hij te vermoeden dat ze een flauwe grap met hem hadden uitgehaald, want zodra hij de hoge muren van de stadsgevangenis was gepasseerd, waar drie geëxecuteerde misdadigers rottend in een ijze-

ren kooi hingen, en hij de rivier was overgestoken en het open land was binnengereden, waren er zware wolken komen opzetten aan de westelijke hemel, die de ondergaande zon volkomen aan het oog onttrokken. Achter hem was de hoge spits van de kerktoren van Axford allang weggezakt achter de horizon. Voor zich zag hij hoe de weg zich met vele bochten en glooiingen tussen de donkere, verlaten boshellingen en met gele brem doorschoten heidevelden door kronkelde en uiteindelijk verloren ging in de sombere duisternis.

En toen werd het plotseling doodstil, op de manier die in deze contereien vaak voorafging aan een weersomslag. Alle vogels zwegen, ook de wouwen die hem met hun hoge gekrijs, dat zo slecht bij deze grote rode vogels leek te passen, mijlenver hadden achtervolgd. Kille, grauwe mistflarden kwamen aanzweven over de verlaten heide en wikkelde zich om hem heen, en voor het eerst sinds hij die ochtend op pad was gegaan, voelde hij de behoefte om te bidden tot de heilige van zijn naamdag, die met het kindje Jezus op zijn rug het water was overgestoken.

Een tijdje later liep de weg een boshelling op. Terwijl hij steeds verder omhoog reed, ging de weg over in iets wat nauwelijks meer was dan een karrenspoor – een paar bruine voren in de aarde, met wat lukraak eroverheen gesmeten scherven blauwe leisteen en geel grind, aan alle kanten omspoeld door het wegstromende regenwater. Van de steile helling aan weerszijden van het pad rees de geur op van wilde kruiden – longkruid, citroenmelisse, look zonder look – en de takken hingen zo laag over de weg dat hij zich moest bukken en ze met zijn arm van zich af moest houden, waardoor er nog meer koud water op zijn hoofd plensde en in zijn mouw droop. Een smaragdgroene flits in de donkere stilte... en plotseling voelde hij zijn hart in zijn keel kloppen, al was het maar een doodgewone parkiet. Hij kneep zijn ogen dicht en slaakte een zucht van opluchting.

Toen hij ze weer opende, merkte hij een eindje voor zich een bruinig voorwerp op. Aanvankelijk leek het hem een omgevallen boomstam.

Hij veegde het regenwater uit zijn gezicht en leunde voorover in het zadel. Een gedaante in een juten kiel met een monnikskap op duwde een karretje voort. Hij stootte zijn knieën in de flanken van zijn paard om het sneller te laten lopen. ‘God zij met u!’ riep hij omlaag naar de merkwaardige verschijning. ‘Ik ben een vreemdeling hier!’

De gedaante bleef echter zijn karretje voortduwen, nu met een zelfs nog grotere inspanning, zodat hij zich genoopt zag hem nogmaals in te halen. Deze keer liet hij zijn paard keren om zo het smalle pad te versperren. De kar lag vol met hoog opgestapelde balen wol. Hij trok de nekveter van zijn mantel los. ‘Ik heb geen kwaad in de zin. Mijn naam is Christopher Fairfax.’ Hij sjarde de natte stof omlaag en trok zijn baard omhoog om zijn witte halsdoek te laten zien. ‘Ik ben een man Gods.’

Een nat en smal gezicht keek met half dichtgeknepen ogen naar hem op door de regen. Langzaam en met tegenzin werd de kap naar achteren getrokken, zodat er een volkomen kaal hoofd zichtbaar werd. Water stroomde van de glimmende schedel; precies op de kruin zat een bloedkleurige moedervlek in de vorm van een halvemaan.

‘Is dit de weg naar Addicott St George?’

De man krabde aan zijn moedervlek en kneep zijn ogen stijf dicht, alsof hij zijn geheugen afpijnigde. ‘Acut bedoelt u?’

Fairfax droop van het water en begon zijn geduld te verliezen. ‘Ja, goed dan... “Acut”.’

‘Nee. Er is ’n tweesprong, een halve mijl terug. Daar neemt u d’andere weg.’ De man nam hem aandachtig op. Langzaam verscheen er een lepe uitdrukking op zijn gezicht – de trage uitgekooktheid van de plattelander. Het leek wel of hij op de veemarkt stond en een of ander beest keurend opnam. ‘U bent jong voor ’t werk!’

‘Maar oud genoeg, dunkt me!’ Fairfax dwong zichzelf om te glimlachen en boog. ‘Vrede zij met u.’

Hij trok aan de teugels, liet zijn bejaarde, grijze merrie keren en reed voorzichtig terug over het met plassen bezaaide pad tot hij de

tweesprong had gevonden. Als je er niet op verdacht was, was die bijna niet te zien. Dus die ellendelingen in Axford hadden geprobeerd hem te laten verdwalen – iets wat ze nooit gewaagd zouden hebben als ze hadden geweten dat hij een geestelijke was. Hij zou de sheriff achter ze aan kunnen sturen. Ja, op de terugweg zou hij dat doen. Hij zou zorgen dat de lange arm van de wet met zijn volle gewicht op die stomme klorissen neerkwam. De kerker in, een boete. Een dag aan de schandpaal terwijl de drollen en de keien hen om de oren vlogen...

Dit tweede pad liep zelfs nog steiler omhoog. De oeroude bomen aan weerszijden van het pad stonden al volledig in blad, en leunden niet meer dan een voet of tien boven zijn hoofd naar elkaar toe, alsof ze elkaar iets wilden toefluisteren. Hun innig verstrengelde takken hielden het licht tegen, zodat het in deze klamme, vochtige tunnel al nacht leek. Hij sloeg zijn armen om de hals van zijn oude merrie en fluisterde met zijn mond vlak bij haar oor: ‘Kom op, Mary!’ Maar van ouderdom was het paardje zo halsstarrig geworden dat het eigenlijk meer weg had van een muildier, dus uiteindelijk moest hij afstappen en het aan de teugel meevoeren.

Te voet voelde hij zich nog kwetsbaarder. Hij had twintig pond in zijn geldbuidel om zijn onkosten te kunnen betalen – die waren de vorige avond penny voor penny door de deken voor hem uitgeteld – en veel reizigers waren al voor heel wat minder vermoord. Toen hij aan de teugels trok, gleden zijn voeten weg in de modder. Hoogst vermakelijk hoor, dacht hij bitter. De bisschop mocht dan slechts zelden glimlachen, maar dat wilde niet zeggen dat hij geen gevoel voor humor had. Iemand dertig mijl laten reizen, naar de uiterste buitengrens van zijn diocees, met zo’n opdracht, op een oude, afgeleefde merrie...

In gedachten zag hij hoe zijn ordegenoten bijeenkwamen voor hun gebruikelijke vroege avondmaal en nu op de lange banken voor het vuur in de kapittelzaal zaten, terwijl de bisschop zijn smalle, grijzende hoofd boog om dank te zeggen. Zelfs in de rossige gloed van de flakkerende vlammen zag hij nog zo bleek als een oester, maar in die

donkere oogjes van hem lag een verdachte schittering. ‘En ten slotte, laat ons bidden voor onze broeder in Christus, Christopher Fairfax, die op deze avond God dient... in een afgelegen oord...!’

Het ruisen van een of ander ellendig beekje leek hem te bespotten met een gorgelende lach.

Maar net toen hij begon te wanhopen verscheen er aan het eind van het overwoekerde pad een zachte gloed en nadat hij nog enkele minuten lang moeizaam zijn paard had voortgezeuld, kwam hij in het laatste daglicht het bos uit en merkte hij dat hij op een heuveltop stond. Rechts zag hij een steile helling. Kleine weiden met lage stenen muurtjes die een aantal koeien, schapen en geiten omsloten. Krakke-mikkige stallen, waarvan het door de winter verweerde hout zo grijs als tin was. Op de bodem van de vallei, ongeveer een mijl verderop, zag hij een rivier met een brug eroverheen. Daarnaast lag een kleine nederzetting, die voornamelijk bestond uit huizen met rieten daken rondom een vierkante stenen kerktoren. Hier en daar rezen donzige, grauwwitte rookpluimen op die langzaam verwaaiden in de donkergrijze hemel. De lage wolken joegen over de omringende heuvels, als golven die probeerden te ontkomen aan een noodweer op zee. Het regende niet meer. Hij had het idee dat hij de schoorstenen al kon ruiken. Hij dacht aan licht, warmte, gezelschap en eten, en in de vochtige, frisse avondlucht voelde hij zich weer wat vrolijker worden. Zelfs Mays stemming was nu zo sterk verbeterd dat ze hem toestond om weer op te stijgen.

Tegen de tijd dat ze het dorp binnenreden was het bijna donker. May liep met klepperende hoefijzers in een drafje over de stenen brug en stapte met een zompig geplons door het smalle modderige straatje. Omdat hij hoog te paard zat, kon hij door de vensters van de witgekalkte huisjes aan weerszijden naar binnen kijken. Sommige hadden voortuintjes met een wit hek, maar de meeste hadden de voordeur aan de weg. In enkele ramen brandden kaarsen en in een daarvan zag hij een bleek vollemaansgezicht, dat echter haastig verdween achter een

gordijn. Hij hield halt bij de overdekte kerkhofpoort en keek om zich heen. Een pad van kasseien liep over het kerkhof naar de poort van een kerk die, zo vermoedde hij, hier al minstens duizend jaar stond, en misschien zelfs wel vijftienhonderd jaar. De rood-witte, een paar keer om de vlaggenstok gewikkelde vlag van Engeland en Sint-Joris hing nat en mistroostig halfstok.

Aan de andere kant van het kerkhof, achter de muur, zag hij een ernstig verzakt huisje met een rieten dak. Op de drempel was nog net de vale gedaante van een in het zwart gehulde vrouw te onderscheiden. Ze had een lantaarn in de hand en haar blik was op hem gericht. Even stonden ze elkaar over de bemoste grafzerken aan te kijken, maar toen pakte ze de lantaarn iets anders vast en zwaaide die heen en weer. Hij hief zijn hand op, gaf de merrie de sporen en reed om het kerkhof heen naar de wachtende gedaante toe.

FAIRFAX MAAKT KENNIS
MET PASTOOR THOMAS LACY

Ze liep onmiddellijk met hem naar boven, naar pastoor Lacy. Hij kreeg nauwelijks de tijd om zijn tas in de gang te zetten, zijn druipende mantel af te doen en zijn modderige laarzen uit te trekken voordat hij met stijve O-benen van al die uren in het zadel achter haar aan de smalle houten trap naar de overloop op liep.

Over haar schouder deelde ze hem mee dat ze Mrs. Agnes Budd was, de huishoudster, en dat ze al de hele dag op de uitkijk had gestaan. Ze zei het heel beleefd, maar hij bespeurde een verwijtende ondertoon.

Hij moest zich bukken in de lage deuropening. Het was koud in de slaapkamer en het rook er naar chloor of ongebluste kalk.

Het raam stond wijd open, zodat de blauwige avondhemel goed zichtbaar was; op de houten vloer onder de glas-in-loodruitjes lag een plas regenwater. Het zwarte deksel van een grafkist stond rechtop tegen een ladekast. De grafkist zelf lag op het zware houten bed. Op de beide nachtkastjes stonden kaarsen, en op een daarvan lagen een boek en een bril, alsof de overledene net was opgehouden met lezen. De kaarsvlammetjes flakkerden in de kille lucht die door het raam naar binnen stroomde.

Behoedzaam liep hij naar de kist en keek omlaag. Het lange en ma-

gere lijk was diep in het zaagsel gelegd en in een stevig dichtgebonden, papierachtige linnen lijkwade gehuld. Het zag eruit als een cocon die elk ogenblik kon openbreken. Een zakdoek van witte kant bedekte het gezicht. Hij keek snel even op naar de huishoudster. Ze knikte. Hij nam de twee bovenste hoeken van de zakdoek tussen zijn duimen en wijsvingers en tilde ze op.

In zijn nog maar korte leven had hij al meer dan genoeg lijken gezien. In die tijd viel daar in Engeland vrijwel niet aan te ontkomen. Ze werden opgehangen in ijzeren kooien om wetsovertreders te ontmoedigen, zoals die ellendige veroordeelden in Axford. Vooral 's winters trof je ze 's ochtends aan in deuropeningen, of op stukken braakliggend land, en daar lagen ze dan totdat iemand de moeite nam om de drekophaler wat geld toe te stoppen om ze weg te halen. Tijdens de meest recente vlektyfusuitbraak had hij zuigelingen de laatste sacramenten toegediend terwijl hij de ogen van hun grootouders sloot. Maar zo'n lijk als dit had hij nog nooit gezien. De neus was gebroken en de oogkassen zagen bont en blauw. Er liep een diepe snee over het voorhoofd en het half loshangende rechteroor was zo gemangeld dat het leek of er een paar keer flink in gebeten was. Hoewel er een poging was gedaan om de verwondingen met loodwitpoeder aan het oog te onttrekken, waren de groenige wonden daaronder duidelijk te zien. Het effect was grotesk. Hoewel dat voor een geestelijke ongebruikelijk was, had Lacy geen baard, maar niet meer dan wat grijze stoppels. Toen hij zich bukte om het beter te kunnen zien, snoof Fairfax de lucht van maden en rottentis op en hij ging snel weer rechtop staan. De oude geestelijke had al een hele tijd in zijn graf moeten liggen.

‘Wanneer is hij gestorven?’

‘Een week geleden, eerwaarde. Het is warm weer geweest.’

‘En hoe laat wordt hij begraven?’

‘Om elf uur.’

‘Dat is geen uur te vroeg, vrees ik.’ Hij legde de zakdoek weer over het gehavende gezicht, deed een stap naar achteren en sloeg een kruis.

‘Vrede zij met hem. Moge Gods trouwe dienaar rusten in de armen van Christus. Amen.’

‘Amen,’ zei de huishoudster.

‘Nou, Mrs. Budd, laten we de kist maar sluiten.’

Samen droegen ze het zware deksel naar het bed en legden het op de kist. Een goed en eenvoudig stuk timmermanswerk, dacht Fairfax – eerlijk Engels eikenhout, zwartgelakt, met de koperen handvatten aan weerszijden als enig uiterlijk vertoon – en het deksel paste goed genoeg om de kwalijke dampen binnen te houden. Mrs. Budd trok een doek weg onder haar arm en veegde het deksel schoon. Ze stonden er een ogenblik peinzend naar te kijken, maar toen merkte ze de plas onder het raam op. Ze mompelde binnensmonds, liep ernaartoe, dweilde het regenwater op en wong de doek uit, zodat het water de tuin in droop. Toen ze het raam wilde sluiten zei hij: ‘U kunt het misschien beter open laten.’

Op de overloop pakte hij zijn zakdoek en deed alsof hij zijn neus snoot. Hij kon de geur gewoon nog proeven. ‘Die wonden in zijn gezicht...? De arme man! Hoe heeft hij die opgelopen?’

‘In z’n val, eerwaarde.’

‘Dat moet dan wel een heel bijzondere val zijn geweest!’

‘Minstens honderd voet. Dat zeggen ze in elk geval.’

‘Ze?’

‘De mensen die hem gevonden hebben, eerwaarde – kapitein Hancock, Mr. Keefer de pastorieklerk, Mr. Gann de smid, en anderen.’

‘Wanneer is dat gebeurd?’

‘Afgelopen dinsdagmiddag is hij vertrokken uit de pastorie, met zijn stevige schoenen aan en zijn troffel in de hand, en hij is niet meer teruggekeerd. Ze zijn hem gaan zoeken en op woensdagavond werd hij dood thuisgebracht.’

‘Ging hij vaak uit wandelen?’

‘Jawel, eerwaarde. Hij deed bijna alles te voet en reed slechts zelden. Een paar jaar geleden heeft hij zijn paard weggedaan.’ Ze liep voor

hem uit de trap af en de woonkamer binnen. Er brandde een armzalig vuurtje in de haard, dat niet groot genoeg was om de ruimte behoorlijk te verwarmen. Er was gedekt voor één persoon. ‘Wilt u de maaltijd gebruiken, eerwaarde?’

Een uur geleden had hij razende honger gehad. Maar nu draaide zijn maag zich om bij de gedachte aan eten. ‘Dank u, maar ik kan beter eerst mijn paard verzorgen.’

Terwijl hij de gang door liep, vroeg hij zich al af hoe hij hier zo snel mogelijk weg kon komen. Hij probeerde zich de naam te herinneren van de herberg waarvoor hij in Axford had halt gehouden. The Swan, dat was het. Als de begrafenis om elf uur plaatsvond, kon hij om één uur het dorp uit rijden en zonder moeite op tijd voor het avondeten in The Swan zijn.

Er zat een zwaar en gloednieuw slot op de voordeur. Hij maakte het open en stapte het voortuintje in. In de klamme, kille avondlucht snoof hij een zweem van nat gras en houtrook op. Hij had May aan het tuinhok getuierd, maar de merrie was nergens te bekennen. Had hij haar niet goed vastgemaakt? Hij speurde de donkere dorpsstraat af. Nergens was licht te zien. De diepe stilte van het platteland drukte als een opgepropte lap tegen zijn oren. ‘Maakt u zich maar niet druk, eerwaarde,’ zei Agnes vlak achter hem. In de diepe stilte deed haar zachte stem hem schrikken. ‘Rose heeft haar al in de stal gezet.’

‘Heel vriendelijk van u. Wilt u haar namens mij bedanken?’

Hij voelde een vage ergernis, al kon hij niet goed aangeven waarom. Hij pakte zijn tas van de grond en liep achter de huishoudster aan de woonkamer weer in.

‘Nou, Mrs. Budd,’ zei hij, en hij probeerde zakelijk te klinken. ‘Ik zal u nog wat vragen moeten stellen, als u daar geen bezwaar tegen hebt.’ Hij zette zijn tas op tafel, rommelde er even in en haalde een pen en enkele vellen papier tevoorschijn. ‘Laten we bij het begin beginnen...’ Om haar op haar gemak te stellen glimlachte hij. ‘...Is er inkt in huis?’

‘Wat voor vragen mogen dat wel zijn?’ Ze leek op haar hoede. Hij

vroeg zich af hoe oud ze was. Vijftig, misschien. Een ziekelijk gele huid en een onopvallend gezicht, vroeg grijs en roodomrande ogen, vermoedelijk van het huilen. Wat maakt verdriet ons toch oud, dacht hij met plotseling medelijden: wat zijn we toch kwetsbaar, wij arme stervelingen, onder ons ijdele vertoon van rust en zelfbeheersing.

‘Het is mijn taak om een lijkrede te houden voor pastoor Lacy. Dat is over het algemeen al niet eenvoudig als je de overledene hebt gekend, maar als je hem nooit hebt ontmoet, is het nog een stuk lastiger.’ Hij liet het klinken alsof het voor hem een vertrouwd probleem was, al had hij in werkelijkheid nog nooit een begrafenisdienst geleid en al evenmin een lijkrede geschreven. ‘Ik heb wat simpele feiten nodig. Dus... inkt? Een geestelijke zal toch wel inkt in huis gehad hebben?’

‘Jawel, hij had inkt, eerwaarde – meer dan voldoende.’ Ze klomk beledigd en liep de kamer uit, vermoedelijk om wat inkt voor hem te gaan halen.

Hij ging zitten, klemde zijn handen om de rand van het tafelblad en keek de kamer rond. Boven de haard hing een eenvoudig houten kruis. Het kaarslicht gaf de wanden een doffe, oranjebruine kleur. Ze waren opvallend ver naar binnen gezakt en in het midden van de kamer was het plafond opgebold. Toch voelde het vertrek heel oud en solide aan, alsof het al eeuwen geleden zo verzakt was en niets het ooit nog van zijn plaats zou kunnen krijgen. Hij stelde zich de vele generaties geestelijken voor die hier op deze plek gezeten moesten hebben – tientallen waarschijnlijk – en die in deze afgelegen vallei Gods werk hadden gedaan, onopgemerkt en vergeten. De gedachte aan al die onbezongen devotie stemde hem nederig, en toen Agnes terugkwam, probeerde hij daarom zelf ook iets van nederigheid te laten blijken, door een stoel zo te verzetten dat ze tegenover hem plaats kon nemen, en haar op vriendelijke toon toe te spreken.

‘Vergeef me – dat zou ik moeten weten – maar hoelang is pastoor Lacy hier in functie geweest?’

‘Afgelopen januari tweeëndertig jaar.’

‘Tweeëndertig jaar? Bijna een derde eeuw – een heel leven!’ Fairfax had niet vaak gehoord dat iemand zo lang zijn ambt had bekleed. Hij doopte zijn pen in de inkt en maakte een aantekening. ‘Had hij familie?’

‘Een broer, maar die is al jaren geleden gestorven.’

‘En hoelang bent u bij hem in dienst geweest?’

‘Twintig jaar.’

‘En uw man ook?’

‘Nee, eerwaarde, ik ben al lange tijd weduwe, al heb ik wel een nichtje, Rose.’

‘Het meisje dat mijn paard heeft verzorgd?’

‘Ze woont hier bij ons in de pastorie... bij mij, moet ik nu leren zeggen.’

‘En wat gaat er van u beiden worden nu pastoor Lacy dood is?’

Tot zijn schrik stonden de tranen haar plotseling in de ogen. ‘Ik zou het niet weten. Het ben allemaal zo snel gegaan dat ik er niet over nagedacht heb. Misschien wil de nieuwe pastoor ons wel aanhouden.’ Ze keek hem hoopvol aan. ‘Neemt u de parochie over, eerwaarde?’

‘Ik?’ De gedachte dat hij zich levend zou begraven in zo’n gat als dit was zo absurd dat hij bijna in lachen uitbarstte, maar het drong nog net op tijd tot hem door hoe ongeleefd dat zou zijn. ‘Nee, Mrs. Budd. Ik ben maar een nederig lid van de bisschoppelijke staf. Mijn taken liggen in de kathedraal. Ik ben hier alleen maar om de begrafenisdienst te leiden. Maar ik zal het diocees op de hoogte brengen van de situatie.’ Hij maakte nog een aantekening en leunde achterover, zoog aan zijn pen en nam haar aandachtig op. ‘Was hier in de omgeving niemand die de dienst kon leiden?’

Dat had hij ook aan monseigneur Pole gevraagd, toen hij de vorige dag opdracht kreeg om hier een begrafenisdienst te leiden – hij had het natuurlijk heel omzichtig verwoord, want de bisschop was niet gewend om zich nader te moeten verklaren als hij een opdracht gaf. Maar monseigneur had zijn lippen strak op elkaar geperst, zich over zijn pape-